

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació Infantil

Memòria del Treball de Fi de Grau

La influència dels contes en el desenvolupament del llenguatge en Educació Infantil

Francesca Maria Ors Gayà

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2020-21

Treball tutelat per Joan Antoni Mesquida Cantallops
Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí X	No ☐	Sí ☐	No ☐

Paraules clau del treball:
Contes, llenguatge, adquisició, lectura, educació infantil

Resum

Aquest Treball de Fi de Grau s'ha elaborat amb la intenció de posar de manifest la importància i la influència que tenen els contes en el desenvolupament lingüístic i cognitiu dels infants. El llenguatge suposa una eina molt important per l'ésser humà, el qual l'ajuda a sentir-se part d'un conjunt, estructurar el seu pensament i a comunicar idees, desitjos i emocions. És necessari una correcta estimulació del llenguatge per poder aconseguir un desenvolupament integral òptim. L'escola d'Educació Infantil té al seu abast una de les eines més importants per aconseguir-ho, el conte. A través d'ell, els infants poden sentir-se identificats, expressar els sentiments que els hi produeix i, sobretot, enriquir el seu vocabulari.

Paraules clau: Contes, llenguatge, adquisició, lectura, educació infantil

Abstract

This Final Degree Project has been prepared with the intention of highlighting the importance and influence that stories have on the linguistic and cognitive development of children. Language is a very important tool for human beings, which helps them to feel part of a whole, to structure their thinking and to communicate ideas, desires and emotions. Proper language stimulation is necessary to be able to achieve optimal integral development. The school of Early Childhood Education has at its disposal one of the most important tools to achieve this, the story. Through it, children can feel identified, express their feelings and, above all, enrich their vocabulary.

Key words: story, Language, acquisition, reading, early education

Índex de continguts

1. Introducció.....	5
2. Objectius.....	8
3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball.....	9
4. Estructura i desenvolupament dels continguts.....	11
1. Els contes a l'aula d'infantil.....	11
2. Desenvolupament i adquisició del llenguatge.....	13
3. Trastorns del llenguatge.....	16
3.1 Trastorn específic del llenguatge (TEL).....	16
3.2 Retard del llenguatge.....	18
4. Perspectives teòriques sobre l'adquisició del llenguatge.....	19
4.1 Teoria de l'aprenentatge o conductivisme.....	19
4.2 Teoria lingüística o innatisme.....	20
4.3 Teoria cognitiva o constructivisme.....	21
4.4 Teoria sociocultural.....	21
5. Influència dels contes en el llenguatge: lectura dialògica.....	22
5. Interacció amb un infant.....	25
5.1 Resultats.....	27
6. Conclusions.....	29
7. Referències bibliogràfiques.....	31
8. Annexos.....	34

1. Introducció

El currículum d'Educació Infantil reflecteix la importància dels contes en aquesta etapa perquè comenci a sorgir l'interès per la literatura d'una manera lúdica i didàctica. Marga Vila (2018) deixa ben clar la seva opinió sobre el valor educatiu que tenen els contes, “els contes són una eina educativa fonamental. Des dels primers anys ens expliquen històries i aventures que ens transmeten valors educatius i ens socialitzen. No només fan gaudir els infants amb històries, personatges i diferents situacions que captiven el seu imaginari i que són una font de creació, inspiració i imaginació, sinó que també els ofereixen models a seguir.”

Que els infants desenvolupin una sensibilitat estètica per la literatura és un dels beneficis i objectius principals, però a la vegada el conte té uns valors educatius segons Ana Pelegrín, com se cita a la Revista digital para los profesionales de la educación (2009), que cal mencionar:

- “los cuentos infantiles hacen nacer la sensibilidad hacia la belleza y la expresión de esta, ya que ejercitan la imaginación e introducen un lenguaje más selecto que el utilizado de forma coloquial.
- Los cuentos preparan para la vida, aparecen conflictos y problemas propios de la vida real.
- Facilitan la temporalización en la mente infantil, en los cuentos los hechos suceden de forma ordenada en el tiempo.
- Despiertan la simpatía por los personajes, el niño y niña disfruta al descubrir en los otros un poco de sí mismo.
- Satisfacen su ansia de acción, los cuentos les hacen vivir experiencias con la imaginación.
- Proporcionan enseñanzas útiles para la vida real.
- Cada niño y niña disfruta con un tipo de cuento diferente y esto nos ayuda a conocerlos mejor.
- En el aula el cuento nos ayuda a distender la atmósfera de la clase, establece una corriente de afecto y confianza entre el maestro/a y el grupo clase.

- Durante la lectura de un cuento el niño/a debe aprender normas de comportamiento necesarias para crear un clima apropiado.
- El cuento propicia la creación de múltiples actividades que contribuirán a desarrollar la creatividad y a vencer problemas de timidez y aislamiento de algunos niños y niñas.”

Així, podem observar la gran importància que pot adquirir un conte dins l'aula d'infantil, però a més a més, narrar un conte també suposa ajudar als infants en l'estimulació de la imaginació i creativitat, a lluitar contra les seves pors, treballar la memòria, empatitzar amb els personatges, crear un vincle amb l'adult que narra el conte, enriquir el seu vocabulari i desenvolupar habilitats lingüístiques, entre d'altres (Escoleta Nemomarlín, 2020).

Dins l'aula d'infantil és important narrar els contes, més que llegir-los, ja que l'adult utilitza un llenguatge proper i conegut pels infants a més de garantir l'atenció continuada dels oients, utilitzant diferents recursos com l'entonació, el llenguatge no verbal, les imatges que apareixen en els contes, etc. El llenguatge és l'eina principal que té l'ésser humà per poder expressar els seus sentiments i pensaments, comunicar-nos i, a la vegada, és un tret d'identitat que ens ajuda a sentir-nos part d'un conjunt, d'aquesta manera, utilitzar els contes com a recurs per a introduir els infants en la realitat social i lingüística de la seva comunitat ha estat sempre una pràctica (Junts aprenem, s.d.)

Quan llegim un conte a un infant, a més de compartir amb ell una estona agradable, afavorim l'aprenentatge i l'adquisició d'habilitats bàsiques per a un bon desenvolupament. Aquesta activitat també ajuda a desenvolupar la comunicació oral, adquirir vocabulari nou i millorar la comprensió, l'aprenentatge i l'ús d'estructures sintàctiques més complexes, així com el desenvolupament gramatical. També millora la capacitat d'escolta i atenció, així com el desenvolupament d'aspectes bàsics de la comunicació com la participació activa i el torn de paraula. (Ara Criatures, 2018)

L'incorrecte desenvolupament del llenguatge pot esdevenir en un trastorn del desenvolupament del llenguatge (TDL) o, més endavant, en un trastorn específic del llenguatge (TEL), per això és important treballar el seu desenvolupament des de les

etapes més primerenques per poder prevenir i reduir les possibilitats de fracàs escolar (Ara Criatures, 2019)

Així doncs, en aquest treball de fi de grau es profunditzarà en la importància que tenen els contes pel correcte desenvolupament del llenguatge.

Per poder realitzar un estudi més complet es tindrà en compte tant les diferents perspectives teòriques sobre l'adquisició del llenguatge, trets que ens puguin advertir d'un incorrecte desenvolupament, o retard, tipus de contes apropiats per a cada etapa d'infantil, recursos per captar l'atenció dels infants així com la potenciació del gust per la lectura.

2. Objectius

Així doncs, l'objectiu principal que es pretén assolir amb aquest treball és el següent:

- Conèixer els beneficis per l'adquisició del llenguatge de la presència dels contes a l'aula d'infantil des de l'etapa de 0-3.

D'altra banda, entre els objectius específics d'aquest treball es troben:

- Conèixer els diferents tipus de contes apropiats per cada etapa d'educació infantil
- Reconèixer els símptomes, o trets, que ens puguin advertir d'un retard en el llenguatge
- Saber quins són els contes apropiats segons l'etapa lingüística en la qual es troba l'infant

3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball

Per realitzar aquest treball primer s'ha hagut de realitzar una recerca bastant extensa sobre els possibles temes a tractar. Finalment, degut a la presència que tenen els contes en la vida diària dels infants s'ha trobat adient realitzar una investigació sobre la importància que tenen aquests en el desenvolupament del llenguatge.

Així doncs, s'ha tornat a realitzar una recerca sobre els contes dins l'aula d'educació infantil. S'ha de dir que la informació disponible és escassa, havent pocs articles científics que puguin parlar sobre la presència dels contes dins l'aula quan, un cop finalitzada la recerca, s'ha arribat a la conclusió de que la seva presència és molt important i és un element fonamental en la vida dels infants.

Més endavant, s'ha realitzat una recerca sobre el procés d'adquisició i desenvolupament del llenguatge dels infants, ja que pel tema a tractar és necessari saber quin procés es produeix i quines teories trobam al respecte.

Una vegada elegit el tema es va decidir contactar amb algun mestre o pare per poder aplicar tot allò que hauríem exposat. Aquesta part pràctica es va gravar, amb l'autorització dels pares, a una nina del CEIP Pedra Viva de Binissalem. Va néixer el mes de març de l'any 2017, viu al municipi de Lloseta, el seu pare és castellanoparlant i la seva mare catalanoparlant. Es pretenien realitzar vuit sessions, una per setmana, a convenir amb els pares, en la qual la primera sessió ens serviria per observar el seu grau d'atenció a l'hora d'escoltar un conte, mitjançant preguntes sobre el conte que hauria de respondre i que ens serviria alhora per analitzar el seu nivell lèxic, fonètic i sintàctic. A les següents sessions s'haguessin realitzat diferents intervencions, segons el que s'hagués observat, a través dels contes per millorar, si cal, alguns aspectes. La darrera sessió, o darreres, hagués servit per apreciar el progrés que pot haver patit l'infant en relació amb el vocabulari o a les estructures sintàctiques gràcies als contes.

Degut a la situació sanitària actual per la COVID-19 tan sols he pogut visitar el domicili de l'alumna dos cops, per la primera sessió i la darrera. La mare de la nina, molt amablement, es va comprometre a seguir contant els contes amb ella, a la vegada que jo li proposava preguntes i intervencions que fer durant el moment de contar-lo. Després de cada sessió, parlàvem a través de missatges en la qual se li demanaven les preguntes de

la taula d'avaluació, d'elaboració pròpia. Tot i així, les sessions han estat insuficients per aconseguir veure un canvi significatiu en la parla de la nina. La lectura dialògica, de la qual es parlarà més endavant, suposa un treball a llarg termini amb els infants.

Finalment, es va gravar la darrera sessió i es varen elaborar els resultats comparant els vídeos de la primera i darrera sessió.

4. Estructura i desenvolupament dels continguts

1. Els contes a l'aula d'infantil

Els contes són una molt bona eina pedagògica dins l'aula d'educació infantil ja que afavoreixen el desenvolupament global de l'infant i la seva personalitat des d'edats molt primerenques.

A l'etapa d'Infantil, els petits relats juguen un paper clau a l'hora de fomentar reflexions de caire profund tot estimulant la coeducació de tots els nens i nenes per igual. El contingut d'un bon conte estimularà l'esperit crític i ajudarà a combatre tots aquells aspectes socials que encara han de millorar. De la mà dels contes els alumnes podran acostar-se, de manera íntima i propera, a un món que rebutgi els estereotips, que convisqui en harmonia amb rols de gènere més justos, que fomenti la igualtat o que abraçi amb afecte nous models de diversitat familiar, entre molts d'altres. (Escoles Garbi, 2020).

D'altra banda, la narració oral d'un conte suposa transformar les aules en espais de calma, on es fomentarà l'escola activa, el torn de paraula, el respecte per l'opinió dels demés...La plataforma online Parentalis (s.d.) ha compartit una sèrie de beneficis que suposa narrar contes els més petits:

- Enforteix els vincles afectius entre el participants. No només hem de narrar contes dins l'aula, és important que a casa també es dediqui un moment del dia i compartir una estona agradable.
- Escoltar un conte ajuda els infants a desenvolupar la seva imaginació, creativitat i fantasia. Mentre nosaltres narram el conte, l'infant imagina la història i els seus personatges, fins i tot, es pot anticipar i imaginar què passarà en la història.
- Les narracions el poden ajudar a comprendre el món que ens envolta. L'infant pot sentir-se identificat amb els personatges, fins i tot, amb la història que estan vivint. Ens poden ajudar a transmetre valors, actituds i hàbits per formar ciutadans justos dins la nostra societat.
- Els contes són molt importants pel desenvolupament del llenguatge. Els contes ajuden els més petits a enriquir el seu lèxic i a potenciar les habilitat d'expressió i comprensió.
- Durant la narració d'un conte, com ja hem mencionat, suposa treballar l'escolta activa, la capacitat d'atenció continuada i la memorització.

- Per finalitzar, els contes ens ajuden a expressar els nostres sentiments i emocions. A més de què es puguin sentir identificats amb els personatges, els infants identifiquen les emocions en el nostre to de veu, les nostres expressions facials, els nostres gestos, etc.

Narrar un conte als infants és un moment molt important que requereix de certa preparació prèvia. No ens podem posar davant un grup d'infants sense conèixer el conte, perquè tan sols veient la portada ens faran preguntes: qui és? Què fa? Què passarà? I nosaltres hem d'estar preparats i poder donar una resposta que els deixi satisfets però que a la vegada desperti la seva curiositat.

Com es deia, cal preparar-se el conte amb antelació. Avendaño (2013) recomana una sèrie de pautes a l'hora de contar un conte:

- “Leer el cuento en voz alta, dos o tres veces, dando a la voz, el gesto y el ademán la importancia que tienen tanto en la lectura como en la narración.
- Lápiz en mano, marcar las descripciones o partes que en algunos cuentos literarios habrá que aligerar para agilizar la narración.
- Subrayar los vocablos de difícil comprensión para los niños, de modo de poder aclarar el significado inmediatamente. Si se trata de un animal que los chicos desconocen, compararlo con alguno conocido.
- Señalar en el texto, con una O, las partes en las cuales se pueden intercalar onomatopeyas.
- Señalar con ED las partes en que se debe transformar el texto, pasándolo a estilo directo.
- No olvidar las frases de apertura y cierre (Había una vez... y Colorín colorado...).
- Algunos narradores reescriben el texto recreado, cosa que no es aconsejable, ya que se corre el riesgo de repetirlo de memoria. Para facilitar la recordación es preferible escribir los núcleos de la secuencia narrativa. Conviene anotar, también, las frases rimadas que sí deben mantenerse textuales.”

El moment de narrar un conte esdevé molt important ja que, a més de què es poden realitzar moltes propostes a partir del conte, també es poden generar moltes converses de tot tipus a partir dels contes.

A través de les converses, a més de potenciar tots els aspectes que s'han mencionat anteriorment, podem estimular la parla dels infants, enriquir el seu vocabulari i, a la vegada, treballar l'àrea de comunicació i llenguatge del Currículum d'Educació Infantil de les Illes Balears.

2. Desenvolupament i adquisició del llenguatge

Per poder justificar la importància dels contes en el desenvolupament del llenguatge en l'etapa d'educació infantil primer cal explicar com es desenvolupa i s'adquireix aquest llenguatge.

El llenguatge és una eina molt important que ens diferencia dels animals, com ja s'ha mencionat anteriorment en aquest treball, el llenguatge ens ajuda a expressar idees i desitjos, però Avendaño (2013) considera que la comunicació és la funció primària del llenguatge:

A través del lenguaje recibimos y transmitimos informaciones de muy diversa naturaleza e influimos sobre las otras personas con las que interactuamos, regulando y orientando su actividad, al mismo tiempo que ellas influyen sobre nosotros y pueden regular y orientar nuestra propia actividad. Pero el lenguaje no solo posibilita la comunicación interpersonal. Mediante el lenguaje interior, nos comunicamos con nosotros mismos, analizamos nuestros problemas, organizamos toda la información disponible, formulamos planes, memorizamos datos; es decir, regulamos y orientamos nuestra propia actividad.

Tot i que l'estudi del desenvolupament del llenguatge és un fet relativament recent del segle passat es pot afirmar que no és un fenomen que es dona per imitació per part dels infants de l'entorn més proper.

Yaiza Hernández (2020), neuropediatra de l'hospital de Blanes, afirma que el desenvolupament del llenguatge es troba condicionat per factors biològics, familiars, afectius, emocionals i culturals. Encara així, tant Avendaño com Hernández, consideren necessari estimular aquesta àrea tenint en compte, a la vegada, que no tots els infants desenvolupen les habilitats del llenguatge de la mateixa manera ni al mateix temps.

Tot i que s'ha de respectar el ritme evolutiu de cada infant, generalment s'han establert dues etapes ben diferenciades en el desenvolupament del llenguatge: l'etapa prelingüística i l'etapa lingüística. Cada etapa es troba marcada per una sèrie de sons, fonemes, estructures sintàctiques, etc. A continuació es descriuran les característiques principals de cada etapa d'acord amb el que exposa Avendaño en *El lenguaje oral en el aula* (2013):

- Etapa prelingüística

Aquesta etapa comprèn des del naixement fins als 10 o 12 mesos de vida. Durant el primer mes l'infant tan sols utilitza el plor com a única manifestació oral, però ho fa de manera indiferenciada i mecànica. És cap als dos mesos quan l'infant utilitza el plor de manera conscient perquè es dona conta que d'aquesta manera és capaç de comunicar les seves necessitats i comença a variar el to i el so dels seus plors d'acord amb el que sent o necessita, principalment dolor, gana i son. Durant aquest període és fonamental el paper dels pares, ja que son el seu entorn més proper i saben reconèixer i interpretar cada un dels plors de l'infant.

Cap als tres mesos comença a realitzar sons vocàlics indiscriminats i, finalment, apareix el balboteig, el qual consisteix en l'emissió de sons mitjançant la duplicació de síl·labes (ba-ba, ta-ta). Avendaño afirma que els balboteigs “deben ser atendidos, entendidos, interpretados y contestados por ella (la madre) de manera reiterativa, estimulando y propiciando así su desarrollo lingüístico.”

Des del cinquè fins al novè mes l'infant continua aquest balboteig, el qual s'uneix a la imitació (ecolàlia) que l'infant realitza dels sons que produeix l'adult. A partir del desè mes és quan l'infant comença a produir paraules curtes associades a un objecte o acció, però no és fins als dotze mesos quan l'infant associa les paraules als significats convencionals.

Quan l'infant comença a articular les primeres paraules de dues síl·labes (mamà, papà) ens podria indicar que es trobaria en l'etapa lingüística. Encara així, l'adult ha de saber diferenciar entre l'aparició de “la primera paraula” i la simple imitació o repetició de sons de manera aleatòria.

- Etapa lingüística

Aquesta etapa comença, com hem dit abans, amb la primera paraula a la qual se li atorga un significat carregat d'intenció comunicativa.

És habitual que, a partir dels dotze o catorze mesos d'edat, es produeixi un període anomenat holofràstic, en el qual l'infant utilitza una paraula per expressar una frase (“agua” per “vull aigua, per exemple”).

A més, l'infant comença a utilitzar paraules per reclamar l'atenció (“miá, miá!” per “mira, mira!”), així com a comprendre els adjectius qualificatius (bo, dolent) i la interrogació i negació de l'adult. A partir dels quinze o devuit mesos l'infant ja sap identificar objectes i parts concretes del seu propi cos.

Cap als vint-i-quatre mesos els infants ja tenen un vocabulari molt més ampli que els hi permet realitzar frases curtes de dues a tres paraules. És el que normalment se li denomina com a gramàtica-pivot, és a dir, soler fer combinacions de substantiu+substantiu o verb+substantiu: “cotxe-mamà” o “obri-llibre”. Avendaño, respecte a la gramàtica-pivot, afirma que “en estas combinaciones aparecen palabras que siempre ocupan una posición fija, no pueden combinarse entre sí y no pueden emitirse soles. Por ejemplo, si papá es una palabra pivote en posición inicial el niño siempre dirá “papá auto”, “papá pelota” etc., si lo es en posición final, dirá siempre “auto papá”, “pelota papá”, etc.”

A partir dels tres anys es produeix un augment considerable del lèxic, arribant a comptar amb 1200 paraules dins el seu vocabulari. A més, ja s'utilitzen verbs auxiliars (haver i ser) que aporten més coherència i comprensió al seu discurs.

Dels quatre als cinc anys d'edat les frases són més llargues i complexes però realitzen errades que abans no realitzaven, degut a les sobregeneralitzacions o sobrerregulacions, això es manifesta en què, per exemple, abans deia correctament “ha obert” i a partir d'aquesta edat diu “ha obrit”, això ens indica que s'ha integrat en les regles sintàctiques.

Encara que el desenvolupament del llenguatge continua fins als dotze anys, a partir dels sis anys ja poden mantenir una conversa sense cap tipus de dificultat a l'hora de comprendre i expressar-se. Són capaços de narrar històries, reals o inventades, i utilitzar

oracions compostes, coordinades i subordinades, encara que poden cometre errades de concordança.

3. Trastorns del llenguatge

Aquestes fases es troben ben delimitades, però no hem d'oblidar el que s'ha dit abans: cada infant té el seu propi ritme evolutiu i es pot donar el cas en què ens trobem dos o més infants de la mateixa edat en dues etapes o períodes molt diferenciats. La presència dels pares, o els adults de referència, és molt important, ja que seran els que estimulin i enriqueixin el vocabulari dels infants.

Encara així, hem de tenir presents una sèrie de característiques o trets que ens puguin alertar d'una possible anomalia o retard en el llenguatge i, fins i tot, d'un possible trastorn. A continuació es descriuran les diferències entre un trastorn específic del llenguatge i un retard en el llenguatge, els quals poden influir en el correcte desenvolupament del llenguatge, així com els símptomes que ens poden alertar de la presència d'alguns d'ells. Cal mencionar que el TEL i retard del llenguatge no són els únics trastorns que afecten a la parla però sí que són els dos més obvis que podríem detectar a l'hora de narrar o contar un conte (comprèn el conte, sap/pot expressar el que passa sense cap tipus de dificultat, utilització d'un vocabulari ric i extens, entre d'altres).

3.1 Trastorn específic del llenguatge (TEL)

La definició més consensuada del TEL és la proposada per Rapin i Cols (1992), American Psychiatric Association (1995), American Speech Language Hearing Association, (1982), la qual es basa en l'existència d'una alteració o dèficit en el desenvolupament del llenguatge, veient-se afectada la comprensió i/o l'expressió. És un trastorn molt heterogeni, ja que l'alteració es pot expressar en qualsevol component del sistema lingüístic (fonològic, sintàctic, semàntica, etc.) per això, ens podem trobar diferents perfils d'infants amb TEL.

No s'ha trobat cap causa intel·lectual, neurològica o ambiental que justifiqui la presència d'aquest trastorn però sí que s'han pogut observar les primeres manifestacions en edats molt primerenques.

Les principals característiques que presenten els alumnes d'educació infantil amb un TEL segons Vilameá (2014) són les següents:

- A nivell fonològic:
 - Errors de simplificació fonològica propis d'infants més petits.
 - Dificultats per repetir paraules noves
 - Dificultats per articular paraules llargues
 - Parla inintel·ligible
- A nivell semàntic:
 - El seu vocabulari és molt pobre
 - Dificultat per recordar paraules conegudes
 - No compleixen ordres perquè no les entenen
- A nivell morfosintàctic:
 - Estructures simples, de dues o tres paraules
 - Dificultat en la utilització i comprensió de pronoms personals i possessius
- A nivell pragmàtic:
 - Utilització de gestos i conductes no verbals per compensar les dificultats expressives
 - Contacte visual escàs
 - Presenten un baix nivell d'atenció auditiva que pot fer sospitar l'existència de problemes auditius

Tot i que la gran majoria dels trets del TEL es troben relacionats amb el llenguatge, tant verbal com no verbal, s'ha de tenir en compte també que els infants afectats per aquest trastorn també manifesten dificultats en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura; presenten dificultats a l'hora de mantenir una atenció continuada degut a la càrrega verbal; dificultats amb les matemàtiques perquè són incapaços d'entendre els enunciats dels problemes; apareixen comportaments disruptius com a conseqüència de la frustració de no entendre el que li diuen; greus problemes de relació social, degut a les seves limitacions en el llenguatge.

Vilameà (2014) proposa una sèrie de pautes per aplicar dins l'aula que poden suposar una estimulació i suport per infants amb TEL:

- Utilització de suports visuals
- Ubicar a l'alumne amb TEL en un lloc on pugui mantenir contacte visual continuat amb el mestre

- Reforçar les àrees en les quals se sentin còmodes i potenciar-les
- Adaptar el nostre llenguatge
- Adaptació de pràctiques educatives

El TEL és un trastorn que es troba molt present en la població infantil i que, com hem vist, no només afecta el desenvolupament del llenguatge, sinó que també es manifesta en altres àrees de desenvolupament dels infants. D'aquesta manera, és necessària una intervenció conjunta per part de les famílies, les escoles i sanitaris especialitzats.

3.2 Retard del llenguatge

Pérez i Salmerón (2006) defineixen el retard del llenguatge com un “desfasament cronològic en la línia de les diferents etapes del desenvolupament del llenguatge infantil en qualsevol dels cinc dominis del llenguatge (fonologia, morfologia, sintaxi, semàntica i pragmàtica).”

Acosta et al. (2007) proposen una sèrie de característiques que presenten els infants amb retard lingüístic:

- “Hi ha un desfasament del nivell del desenvolupament lingüístic
- El nucli del problema sol radicar en l'aspecte expressiu
- La fonologia i la semàntica constitueixen les àrees més afectades
- Els símptomes entre distints alumnes són relativament homogenis
- El llenguatge oral sol iniciar-se un any o un any i mig més tard de l'habitual
- Normalment hi ha antecedents familiars de trastorns del llenguatge
- No està recollit en els principals manuals diagnòstics (DSM-5 i CIE 11)”

Aguado (2013), a la presentació de Vicent Morell de la Universitat de València (2020), realitza una classificació de la simptomatologia del retard del llenguatge i aquest es pot dividir en tres tipus:

- Retard lleu:
 - Fonologia: omissió de la segona consonant en síl·labes amb CVC o CCV; absència del so /r/; substitució del so /r/ per /l/ o /d/; substitució no sistemàtica del so /s/ per /t/
 - Semàntica: repertori semàntic lleugerament inferior; comprensió relativament preservada

- Morfosintaxi: sense alteracions o dificultats ressenyables
- Pragmàtica: sense alteracions o dificultats ressenyables
- Retard moderat:
 - Fonologia: substitucions de sons fricatiu (/x/,/f/, /s/,/v/,/z/,/j/) per sons oclusius; omissió de consonants inicials; ús d'estructures simples (V, CV), consonantisme mínim universal /p/, /m/ i /t/
 - Semàntica: reducció significativa del vocabulari expressiu; comprensió lleugerament alterada
 - Morfosintaxi: dèficits de categoria nominal (gènere i nombre) i verbal (morfemes de temps); dèficits en signe de superfície (articles, preposicions, etc.); ús d'estructures simples subjecte-verb-adverbi
 - Pragmàtica: ús excessiu d'imperatiu i gestos; poca iniciativa per iniciar converses
- Retard greu:
 - Fonologia: reducció màxima dels patrons fonològics; consonantisme mínim universal; parla intel·ligible
 - Semàntica: pobresa de vocabulari expressiu i comprensiu
 - Morfosintaxi: sintaxi molt primitiva; holofrases; parla telegràfica
 - Pragmàtica: conversa centrada en un mateix (egocèntrica); només pot ser comprès pel context

Abans de diagnosticar un retard del llenguatge ens hem d'assegurar que no existeixen problemes auditius o del sistema nerviós, no existeix una discapacitat intel·lectual i, finalment, no existeixen alteracions del llenguatge específics més que un retràs en el temps.

4. Perspectives teòriques sobre l'adquisició del llenguatge

A continuació s'explicaran de manera breu les principals perspectives teòriques sobre l'adquisició del llenguatge perquè gràcies a l'aportació de totes elles es pot comprendre d'una manera més clara com s'adquireix el llenguatge.

4.1 Teoria de l'aprenentatge o conductivisme

Els teòrics conductistes varen afirmar que el llenguatge s'adquireix a partir de l'experiència, mitjançant el reforç, la imitació i l'associació entre estímuls. El màxim

representant d'aquest corrent teòric és Burrhus Frederick Skinner (1904-1990). Per Skinner, segons Coca, S. (2017):

en un principi, els infants imiten i més endavant associen determinades paraules a situacions, objectes o accions. Aquesta adquisició es produeix mitjançant tres mecanismes de condicionament:

- Condicionament clàssic: és aquell que té com a base una resposta d'acte reflex, presenta l'estímul que controla la conducta abans de produir-se i implica una conducta automàtica davant de determinats estímuls.
- Condicionament operant: és aquell que té com a base un acte voluntari, es representa després de la conducta i implica una conducta voluntària que opera sobre l'ambient per aconseguir conseqüències reforçades o castigades.
- Imitació: els pares intenten fer aprendre a l'infant tot allò que està ben dit i nous termes i desaproven totes les formes incorrectes. El conductivisme veu a l'infant com el beneficiari passiu de les tècniques d'entrenament del llenguatge que empren els seus pares.

Aquesta teoria va ser molt criticada per la seva simplicitat, perquè no tenia en compte l'adquisició de les estructures gramaticals i sintàctiques, però gràcies a ella es va donar importància al context en que es produeix la conversació.

4.2 Teoria lingüística o innatisme

El màxim representant d'aquesta teoria és Noam Chomsky (1928). Chomsky afirma que els nins neixen amb una capacitat innata per parlar.

Los niños poseen la habilidad innata para la comprensión de la gramática del lenguaje, habilidad que van desarrollando a través de sus experiencias y aprendizajes. independientemente de su contexto familiar o cultural. Para designar este artefacto innato para comprender la gramática, Chomsky usa el término de "Gramática Universal", común en todos los sistemas de lenguaje conocidos hasta la fecha. (Regader, B. s.d.)

La teoria de Noam Chomsky no va ser acceptada per tots els lingüistes de l'època, ja que el "dispositiu d'adquisició del llenguatge" que defensava Chomsky no tenia cap base empírica.

4.3 Teoria cognitiva o constructivisme

La teoria cognitiva té el seu origen amb Jean Piaget (1896-1980), el qual defensava que el llenguatge resulta del desenvolupament cognitiu de l'infant i el seu entorn:

Les estructures del llenguatge no són innates ni apreses, sinó que emergeixen com a resultat de la contínua interacció entre el nivell actual de funcionament cognitiu de l'infant i el seu entorn, lingüístic i no lingüístic. Aquest apropament interactiu es coneix com a constructivisme (oposat a l'innatisme o empirisme estrictes). L'estructura és inevitable, però això no pressuposa que sigui innata: les estructures del llenguatge (gramaticals i semàntiques) són l'inevitable conjunt de solucions al problema d'expressar o reflectir (mapping) certs significats cognitius i intencions socials amb l'altament limitat canal lingüístic. Les dades de l'actuació (incloent-hi els errors) són rellevants per a l'explicació de l'adquisició del llenguatge. Les capacitats dels infants són qualitativament i quantitativament diferents de les dels adults, i per tant, la manera com un infant raona afectarà la tasca d'aprenentatge del llenguatge. Les habilitats i les limitacions que determinen la realització lingüística i la competència lingüística són les mateixes. (Coca, S. 2017).

Aquesta teoria tampoc va acabar de ser acceptada, ja que no li donava importància a les persones que pertanyen a l'entorn de l'infant.

4.4 Teoria sociocultural

Lev Vigotsky (1896-1934) va ser el principal exponent d'aquesta teoria. Vigotsky afirmava que el paper dels adults és el de suport i ajuda, entre el que l'infant ja sap i el que continua aprenent. Gràcies a aquestes activitats compartides l'infant interioritza les estructures del pensament i del comportament de la societat.

La teoria de la interacció social no només atorga a l'entorn i a les estratègies emprades pels pares un paper fonamental en l'origen i l'adquisició del llenguatge, sinó que concep els infants i el seu entorn lingüístic com un sistema dinàmic; és a dir, tots dos es necessiten per a la comunicació social eficaç en qualsevol punt del desenvolupament i millorar les estratègies lingüístiques de l'infant. (Psicologia del llenguatge, 2003).

5. Influència dels contes en el llenguatge: lectura dialògica

Ja hem pogut observar que el desenvolupament del llenguatge no és tan sols produir frases i tenir un vocabulari ric, sinó que també implica altres aspectes com la comprensió del que ens diuen, la coherència en el nostre discurs perquè l'oient ens entengui, una correcta expressió no verbal...en definitiva, hi ha d'haver una comunicació entre el receptor i l'emissor.

Per això, des de ben petits hem de treballar aquests aspectes amb els recursos que tenim a l'abast i que, a la vegada, sigui una activitat lúdica i agradable pels infants.

La psicòloga i pedagoga Rosa Blay (Redcenit, 2019) afirma que els contes permeten una interacció entre l'infant i l'adult, afavoreixen la imaginació dels infants i estimulen la seva parla.

Com a mestres d'educació infantil, com ja s'ha mencionat anteriorment en aquest treball, és important trobar un moment durant el dia en el qual es pugui contar algun conte degut als beneficis que aquests proporcionen als infants.

Cuentos para crecer en el vídeo Desarrollo del lenguaje a través de los cuentos publicat el 2018 en el seu blog parla de lectura compartida. La lectura compartida és aquell moment en què l'adult i un infant, o un grup d'infants, fan una lectura en veu alta. Aquest tipus de lectura suposa un context molt enriquidor pel correcte desenvolupament del llenguatge degut a tres motius que s'exposen a continuació:

- Aquest moment de lectura compartida genera un entorn d'aprenentatge d'alta qualitat, ja que ens trobam tranquils i relaxats i, a la vegada, motivats per escoltar i saber què passa. Gràcies a la neurociència sabem que per afavorir un aprenentatge significatiu s'ha de tenir en compte l'emocionalitat del moment, és a dir, necessitam estar relaxats, ja que d'aquesta manera l'amígdala cerebral, la qual s'encarrega de les emocions, pot absorbir la informació i la trasllada al còrtex prefrontal, la part racional del cervell.
- Quan contem un conte utilitzam un tipus de vocabulari que, tal vegada, els infants durant el seu dia a dia no utilitzen o no coneixen. És a dir, augmentam el vocabulari dels infants amb el que l'experta denomina paraules enriquidores.

- Per norma general, als infants els hi agrada tornar a escoltar els mateixos contes. Això suposa un gran benefici, ja que tendran l'oportunitat de tornar a escoltar aquestes paraules enriquidores, poder deduir el seu significat segons els context del conte, els mestres també tendran l'oportunitat d'explicar el seu significat i, finalment, podran incorporar-la al seu vocabulari. (Canal Cuentos para Crecer, 2018).

Però, existeix una manera específica per contar un conte i així aprofitar tot el potencial que ens proporcionen els contes? Segons l'experta del canal, la lectura dialògica és una metodologia de lectura compartida, en la qual es sistematitza el grau d'interacció. En aquest tipus de lectura l'adult conta el conte de manera interactiva, fent preguntes durant el conte de manera planifica, amb l'objectiu final de què sigui l'infant qui acabi contant el conte, després d'un període de temps en el qual l'adult ha contat el conte varies vegades.

Seguint amb l'autora del blog, els principals beneficis de la lectura dialògica són els següents:

- “Desarrollo del lenguaje: la práctica de la lectura dialógica, mejora todas las métricas en desarrollo del lenguaje (vocabulario, conciencia sintáctica, conciencia semántica) y no sólo mejoran de manera puntual sino que los resultados se mantienen 6 meses después de acabado el programa. (estudio: “Accelerating Language Development through Picture Book Reading” Dr.G.J.Whitehurst). Acelerando los procesos de adquisición del lenguaje se demuestra un avance de 4 meses en programas de lectura dialógica de 4 semanas de duración (estudio: A book Reading Intervention with Pre-School children who have limited vocabulary: The benefits of Regular and dialogical reading. Hargrave y Sénéchal).
- Comprensión Lectora: McGee & Richgels llegaron a la conclusión de que cuando leemos de manera dialógica fomentamos una mayor comprensión lectora, cuando los niños se involucran en discusiones en grupos pequeños, tienen más oportunidades de hablar, interactuar e intercambiar puntos de vista que se concedan en otras estructuras, generando un mayor nivel comprensión lectora y mejorando las actitudes hacia la lectura.

- Fomento Lector: el Dr. Whithurst definía la lectura dialógica como una tipología de lectura esencialmente divertida y lúdica, puesto que se trata de una metodología que busca que los niños tengan un papel central. El uso de la lectura dialógica genera mayores actitudes positivas respecto a la lectura y este hecho es clave para generar futuros lectores.
- Además de otros beneficios como: aumenta la atención de los niños, la capacidad de memoria, fomenta el pensamiento divergente, entre otros.” (Cuentos para crecer, 2016)

Així doncs, tot i que existeixen molts de contes adequats per cada edat, la lectura dialògica proposa llegir contes sobre temes que interessin els infants, per afavorir aquesta motivació d'escolta i interacció.

D'aquesta manera, es pretén realitzar una observació a una nina de 4 anys del municipi de Lloseta seguint la metodologia de la lectura dialògica.

Abans de la primera sessió es realitzarà una investigació per saber quins són els contes més apropiats per l'avaluació de l'adquisició del llenguatge. Una vegada realitzada la primera sessió, en la qual s'haurà pogut comprovar en quina fase de l'etapa lingüística es troba, se seleccionaran la resta de contes.

L'observació consistirà en 4 sessions en les quals es narrarà un conte o bé un teatre de titelles, amb el qual es puguin avaluar diferents ítems (veure taula 1).

A partir d'aquestes observacions, es realitzarà un informe sobre el grau d'adquisició del llenguatge de l'infant.

5. Interacció amb un infant

Per poder comprovar els beneficis que suposa la lectura de contes en el context de desenvolupament del llenguatge es durà a terme una observació/interacció amb una alumna del CEIP Pedra Viva.

L'alumna té quatre anys i es troba en el primer curs del segon cicle d'Educació Infantil. Parlant amb la seva mestra i tutora, aquesta ens diu que l'alumna és una de les nines més actives de la classe, sempre participa i intervé en les activitats. Es relaciona amb tots els companys de l'aula, encara que li costa més amb els nins. Tot i així, li costa molt començar activitats noves o fer variacions en les rutines, com per exemple quan van passar de realitzar la rutina del bon dia a dedicar una part al protagonista de la setmana.

A casa és la germana petita. La seva altra germana té 11 anys i és filla del seu pare amb un altre matrimoni, per la qual cosa passa una setmana tota sola i l'altra amb la seva companyia. Els seus pares diuen que a casa també és molt activa, necessita realitzar activitats a totes hores, com pintar, anar al parc, jugar a les pepes o llegir contes.

El seu pare és castellanoparlant i la mare és catalanoparlant, tot i que a casa sempre s'expressa en català, amb alguna interferència pròpia del castellà. L'alumna es troba en l'etapa lingüística, en la qual a partir dels tres anys es produeix un augment del vocabulari, així com la utilització dels verbs auxiliars (haver i ser). A partir dels quatre anys les frases són més llargues i complexes, però cometen errades que abans no realitzaven, degut a les sobregeneralitzacions abans explicades i, en aquest cas, les interferències que realitza d'ambdues llengües.

Tot i que es pretenia que la interacció amb la l'alumna fos setmanal, per poder realitzar una lectura dialògica, degut a la situació sanitària actual només he pogut assistir a la primera i darrera sessió de lectura.

Encara que la meua presència no ha estat possible durant el procés, la seva mare ha realitzat les intervencions setmanals necessàries per poder compartir una lectura dialògica amb els contes que més agraden a l'infant. A través de missatges, la mare em comentava com havia estat la sessió i quin conte, o contes, eren el que havien contat. A la vegada, se

li proposaven a la mare possibles preguntes per intervenir en el relat i fer partícip a la filla.

Durant la primera sessió es van llegir els contes de *De què fa gust la lluna?*, *En Martí comparteix* i *El fil invisible*. El primer conte era el primer cop que la nina l'escoltava mentre que els altres dos són contes que la nina té a la seva prestatgeria i que la mare em va dir que eren els dos que més li agradava llegir.

Durant la lectura *De què fa gust la lluna?* L'alumna volia ser ella qui contàs el conte, sense escoltar-lo un primer pic. Finalment, es va aconseguir arribar a un acord, ella escoltava com li contava el conte i m'ajudava a passar les pàgines d'aquest. L'alumna va participar durant tot moment en la lectura del conte, anticipant-se a la història, repetint el nom dels animals, fent preguntes, etc. Però no va entendre massa bé de què tractava la història. Quan vàrem arribar a les dues darreres pàgines de la història, tot i que vaig explicar com acabava el conte, ella va suposar que la lluna estava contenta i va anar a nadar amb el peix i no va voler escoltar-me. (Veure taula 1.)

Durant la sessió final, l'alumna es nega a contar aquest conte, prefereix llegir els altres dos.

D'altra banda, el conte d'*En Martí comparteix* i *El fil invisible* va decidir que el contaria ella, ja que així ho fa amb la seva mare.

En Martí comparteix conta la història d'un nin el qual no vol compartir les seves joguetes en el parc i sempre juga sol, fins que veu com un grup d'infants juguen amb moltes més joguetes i s'ho passen bé, això fa que en Martí es posi trist i acabi demanant si pot jugar amb ells. Els nins li diuen que sí i acaben jugant tots plegats.

L'alumna, durant la primera sessió descriu el que veu a les imatges, és a dir, no conta una història seguint l'estructura de plantejament, nus i desenllaç, i es refereix als personatges, tots masculins, en femení ("ella està trista", "elles juguen juntes"). No sap contestar a les preguntes que se li plantegen al voltant de la història ("per què està trist en Martí?") (Veure taula 2)

Durant la darrera sessió, l'alumna ja sap contestar a les preguntes que se li plantegen sobre la història ("què fa en Martí?", "per què està trist en Martí?") però encara no conta la

història seguint una estructura lineal, segueix descrivint el que veu a les imatges (“estan jugant a nes pati, contentes, hi ha papallones”). A més, imita el comportament de la seva mestra i ens fa asseure en terra i ens demana silenci per contar el conte. (Veure taula 3)

El fil invisible conta la història de na Nura. La seva mare li conta que tots estam units amb les nostres mares a través d’un fil que ens connecta a través de la guixa. Un dia un company de na Nura està trist perquè la seva mare l’ha deixat a l’escola. Na Nura li explica la teoria del fil invisible i li diu que si no fos invisible tot s’embolicaria i xocaríem amb ell constantment. Finalment, els pares de na Nura li regalen un cadell que anomenen Floki, com na Nura i la seva mare es refereixen a la guixa.

Per aquesta història hem fet el mateix que amb el conte anterior, l’alumna ha volgut contar ella el conte. Aquesta història és més complicada que les dues anteriors i ha fet el mateix que abans, descripció d’imatges. És un conte bastant extens en el qual succeeixen diferents escenes que ella no relaciona entre elles, però manté la idea principal de connexió. (Veure taula 4)

Durant la darrera sessió s’ha repetit la mateixa situació. Ha descrit les imatges sense utilitzar l’estructura de plantejament, nus i desenllaç. Encara així, la idea principal del conte l’ha entesa, ja que després de l’enregistrament s’ha dirigit a mi i a la seva mare per dir-nos que nosaltres també estam “junttes” amb les nostres mares a través del nostre “Floki”. (Veure taula 5)

5.1 Resultats

Durant el temps que ha transcorregut entre la primera i la darrera sessió s’ha notat l’augment de frases més complexes, així com la utilització del vocabulari propi de la història.

Es pot observar com realitza interferències naturals del castellà (“tigre”, “mono”, “ombliigo”, “parque”), ja que com s’ha mencionat, dins casa seva es parlen ambdues llengües però el que més es pot apreciar és la seva vocalització. Sovint no s’entenen moltes paraules de les que pronuncia, quan realitza enunciats més llargs a vegades no verbalitza tots els elements que hauria de tenir aquell enunciat, bé perquè desconeix l’estructura o perquè vol parlar massa ràpid. Presenta alguns trets que ens podrien fer sospitar d’un possible TEL, com ara parla intel·ligible, dificultat per repetir paraules

noves o llargues, errors de simplificació fonològica, però no compleix cap dels altres trets propis d'aquests trastorn.

D'altra banda, sí que podríem observar un retard lleu del llenguatge ja que podem apreciar com, per exemple, no pronúncia el so /r/ i el substitueix per /l/ o /d/, tot i que entén el que s'explica a la història, no acaba de comprendre el missatge principal de les històries, a més, es confon amb el gènere dels personatges. Així i tot, aquests trets no suposen la veritat absoluta, és a dir, s'haurien de realitzar més proves amb altres especialistes que poguessin confirmar el diagnosi.

Les sessions han estat insuficients per poder aconseguir l'objectiu principal de la lectura dialògica, que sigui l'infant qui conti la història, ja que en ambdós contes encara realitza descripcions i no segueix l'estructura del plantejament, nus i desenllaç de la història. Encara així, el seu vocabulari és ric i és capaç de posar nom a tot el que veu i el que senten els protagonistes.

6. Conclusions

Existeixen diferents teories que expliquen l'adquisició del llenguatge però després d'haver realitzat una recerca sobre el desenvolupament i adquisició del llenguatge s'ha arribat a la conclusió de que aquest és un procés llarg i complex pels infants que es produeix de manera natural però que necessita d'estímul externs per poder arribar a un nivell òptim de desenvolupament.

El llenguatge, com s'ha mencionat anteriorment en aquest treball, és l'eina de comunicació principal entre els humans i ens permet socialitzar, és el que estructura el nostre pensament. L'escola és conscient de la importància d'estimular el llenguatge en els infants. Mesa (2018) afirma que un correcte desenvolupament suposa un aprenentatge escolar satisfactori, una alta autoestima pels infants, seguretat i autonomia.

La millor estimulació del llenguatge que pot rebre un infant sorgeix d'una manera natural. És necessari que durant el dia a dia se li parli, se li facin preguntes, però també no ens hem d'oblidar de realitzar activitats que potenciïn aquesta estimulació.

A partir de la informació obtinguda, es poden considerar els contes com el millor mètode d'estimulació del llenguatge pels infants. No tan sols estimulam el seu llenguatge, també estam treballant la seva imaginació, el seu esperit crític, l'autonomia, l'escolta activa, entre d'altres.

Amb els contes també es treballa la comprensió. Com ja s'ha mencionat en el treball, un correcte desenvolupament del llenguatge no vol dir tan sols "parlar", també implica la comunicació. Saber comprendre el missatge que ens diu un emissor és igual d'important que saber-lo expressar.

A partir dels contes es poden derivar tota una sèrie d'activitats i propostes que poden enriquir l'aprenentatge dels nostres alumnes, per això no hem de deixar passar l'oportunitat de contar un conte dins l'aula, quan algun infant el porta de casa per exemple, es poden produir tota una sèrie de converses envoltant del conte o algun tipus de debat sobre el que haurien fet ells si fossin el protagonista.

Però així com no podem deixar passar aquestes oportunitats, també és necessari que els mestres les provoquin. Llegir un conte ha de ser una feina programada, ben pensada, que tenguí en compte les propostes a les quals volem arribar per poder reconduir la situació si fos necessari.

Ha estat tot un descobriment el terme de lectura dialògica. Que els infants puguin participar en la lectura dels contes, fent preguntes, realitzant aportacions, suposa un afegit a tots els beneficis que ens proporcionen el contes, ja que l'infant intervé de manera activa i d'aquesta manera es potencia la utilització del llenguatge. A més, dins una escola que promou l'autonomia i participació, hem aconseguit que d'una situació en què l'infant era un subjecte passiu ara sigui un participant actiu i, fins i tot, protagonista.

7. Referències bibliogràfiques

Avendaño, F. (2013). *El desarrollo de la lengua oral en el aula*. Homo Sapiens Ediciones: Argentina.

Barrachina, L. et al. (2012). *Desenvolupament i avaluació del llenguatge oral*. Editorial UOC: Barcelona.

Blay, R. (2019). *El uso de cuentos para la estimulación del lenguaje en niños*. Red Cenit: centros de desarrollo cognitivo. Recuperat des de: <https://www.redcenit.com/el-uso-de-cuentos-para-la-estimulacion-del-lenguaje-en-los-ninos/>

Coca, S. (2017). *Un procés universal o individual? L'adquisició del llenguatge*. Recuperat des de: <https://cecbanyoles.cat/wp-content/uploads/2019/06/UNPROC%C3%89S-UNIVERSAL-O-INDIVIDUAL.pdf>

Criatures. (Maig de 2018). *Els contes, un bon recurs!* Diari ARA Criatures. Recuperat des de: https://criatures.ara.cat/lectura/contes-bon-recurs_1_1218518.html

Criatures. (Octubre de 2019). *Els trastorns del llenguatge*. Diari ARA Criatures. Recuperat des de: https://criatures.ara.cat/infancia/trastorns-dellenguatge_1_2626261.html

Cuentos para crecer. (s.d.) *Desarrollo del lenguaje a través de los cuentos*. Recuperat des de: <https://cuentosparacrecer.org/blog/desarrollo-lenguaje-a-traves-cuentos/>

Cuentos para crecer. (s.d.). *¿Qué es y que beneficios tiene la lectura dialógica?*. Recuperat des de: <https://cuentosparacrecer.org/blog/que-es-y-por-que-deberias-conocer-la-metodologia-dialogica/>

Departamento de Educación de EE.UU. (2007). *Resumen de investigaciones sobre lectura dialógica*. Recuperat des de: <https://www.connectmodules.dec-sped.org/wp-content/uploads/2018/11/CONNECT-Folleto-6-1.pdf>

Escola Garbí Pere Vergés. (2020). *Els contes a l'educació infantil*. Recuperat des de: <https://www.escolesgarbi.cat/badalona/2020/10/13/els-contes-a-leducacio-infantil/>

Escuela Nemomarlin. (Novembre de 2018). *Beneficios de los cuentos en la educación infantil*. Escuela Nemomarlin Nursery School. Recuperat des de: <https://escuelanemomarlin.com/beneficios-de-los-cuentos-en-la-educacion-infantil/>

Federación de Enseñanza de CCOO de Andalucía. (Novembre de 2009). *El cuento: su valor educativo en el aula de infantil*. Temas de educación: Revista Digital para profesionales de la enseñanza. Recuperat des de: <https://www.feandalucia.ccoo.es/docu/p5sd5950.pdf>

Hernández, Y. (Febrer 2020). *El desenvolupament del llenguatge en els infants*. Pediatría; cuidant infants. Recuperat des de: <https://csmspediatria.wordpress.com/2020/02/19/eldesenvolupament-del-llenguatge-en-els-infants/>

Junts aprenem. (s.d.) *La importància els contes a l'educació infantil*. Junts aprenem. Recuperat des de: <https://juntsaprenem.wordpress.com/llegeix-me/la-importancia-delscontes-a-leducacio-infantil/>

Labajo, G. (Octubre, 2016). *Trastorno específico del lenguaje. Evaluación y diagnóstico*.

Jornada provincial de orientación educativa. Recuperat des de: [file:///C:/Users/XISCA/Downloads/TEL%20EVALUACI%C3%93N%20GABRIEL%20LABAJO%20RODILANA%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/XISCA/Downloads/TEL%20EVALUACI%C3%93N%20GABRIEL%20LABAJO%20RODILANA%20(2).pdf)

Mas, M.J. (Gener, 2019). *Trastorno específico del lenguaje (TEL)*. Neuronas en crecimiento. Recuperat des de: <https://neuropediatra.org/2019/01/11/tel-trastorno-especifico-del-lenguaje-tel/>

Mesa, C. (Maig, 2018). *La importància de estimular el llenguatge en nostros ninos*. Diversitas. Gabinete multidisciplinar. Recuperat des de: <http://www.gmdiversitas.es/la-importancia-estimular-lenguaje-ninos-as/>

Morell, V. (2021). *Retard del llenguatge*. Universitat de València. Recuperat des de: <https://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/76055/Tema%204.%20Retard%20del%20llenguatge.pdf?sequence=1>

Parentalis (s.d.). *Els beneficis d'explicar contes*. Recuperat des de: <https://parentalis.com/ca/blog/els-beneficis-dexplicar-contes/>

Psicologia del llenguatge. (Septembre, 2003). *L'adquisició del llenguatge*. Recuperat des de: http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/52401/6/Psicologia%20del%20llenguatge_M%C3%B2dul5_L%27adquisici%C3%B3%20del%20llenguatge.pdf

Regader, B. (s.d.). *La teoría del desarrollo del lenguaje de Noam Chomsky*. Psicología educativa y del desarrollo. Recuperat des de: <https://psicologiaymente.com/desarrollo/teoria-desarrollo-lenguaje-noam-chomsky>

Regader, B. (s.d.). *La Teoría Sociocultural de Lev Vygotsky*. Psicología educativa y del desarrollo. Recuperat des de: <https://psicologiaymente.com/desarrollo/teoriasociocultural-lev-vygotsky>

Vila, M. (Abril de 2018). *El valor educatiu dels contes i la coeducació a Educació Infantil i Primària*. RELLA; Associació de mestres i professorat jubilat. Recuperat des de: <https://diarieducacio.cat/rella/2018/04/06/el-valor-educatiu-dels-contes-i-la-coeducacioa-educacio-infantil-i-primaria/>

Vilameá, M. (2014). *Trastorno específico del lenguaje. Guía para la intervención en el ámbito educativo*. Asociación TEL Galicia. Recuperat des de: https://www.ttmib.org/documentos/Guia_TEL.pdf

8. Annexos

Conte: <i>De què fa gusta la lluna?</i> 1 ^a sessió	Sí	No	A vegades
Manté l'atenció durant tota la sessió?	X		
Sap expressar el que passa en el conte?		X	
Expressa les seves idees i/o s'anticipa a la història?	X		
Mostra empatia amb els personatges? Se sent identificat a la història?			X
Construeix oracions apropiades a la seva edat?			X
Manté el contacte visual quan es dirigeix a l'adult?	X		

Taula 1

Conte: <i>En Martí comparteix</i> 1 ^a sessió	Sí	No	A vegades
Manté l'atenció durant tota la sessió?	X		
Sap expressar el que passa en el conte?			X
Expressa les seves idees i/o s'anticipa a la història?	X		
Mostra empatia amb els personatges? Se sent identificat a la història?	X		
Construeix oracions apropiades a la seva edat?			X
Manté el contacte visual quan es dirigeix a l'adult?	X		

Taula 2

Conte: <i>En Martí comparteix</i> Darrera sessió	Sí	No	A vegades
Manté l'atenció durant tota la sessió?	X		
Sap expressar el que passa en el conte?	X		
Expressa les seves idees i/o s'anticipa a la història?	X		
Mostra empatia amb els personatges? Se sent identificat a la història?	X		
Construeix oracions apropiades a la seva edat?			X
Manté el contacte visual quan es dirigeix a l'adult?	X		

Taula 3

Conte: <i>El fil invisible</i> 1 ^a sessió	Sí	No	A vegades
Manté l'atenció durant tota la sessió?	X		
Sap expressar el que passa en el conte?		X	
Expressa les seves idees i/o s'anticipa a la història?			X
Mostra empatia amb els personatges? Se sent identificat a la història?	X		
Construeix oracions apropiades a la seva edat?			X
Manté el contacte visual quan es dirigeix a l'adult?	X		

Taula 4

Conte: <i>El fil invisible</i> Darrera sessió	Sí	No	A vegades
Manté l'atenció durant tota la sessió?	X		
Sap expressar el que passa en el conte?		X	
Expressa les seves idees i/o s'anticipa a la història?			X
Mostra empatia amb els personatges? Se sent identificat a la història?	X		
Construeix oracions apropiades a la seva edat?			X
Manté el contacte visual quan es dirigeix a l'adult?	X		

Taula 5